

*Юсупов Володимир Васильович,*  
провідний науковий співробітник  
науково-дослідної лабораторії з проблем  
криміналістичного забезпечення та судової  
експертології навчально-наукового  
інституту № 2 Національної академії  
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,  
професор

## **СУДОВО-ПОЧЕРКОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Найчастіше об'єктами експертних досліджень у більшості корупційних кримінальних правопорушень є документи, які містять рукописні тексти.

Загальним предметом судово-почеркознавчої експертизи є фактичні дані, що відносяться до компетенції експерта-почеркознавця, які встановлюються ним при проведенні почеркознавчих досліджень.

Об'єктами експертних досліджень у кримінальних провадженнях про корупційні правопорушення є документи, які є носіями доказової інформації і містять рукописні тексти, в яких закріплені думки певних осіб (в тому числі службових), окремі події або факти, пов'язані з діяльністю підприємств. Викладений зміст в окремих документах часто використовується як засіб для вчинення корупційних кримінальних правопорушень.

Можливості судово-почеркознавчої експертизи під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень значною мірою залежать від підготовки матеріалів для її проведення. При підготовці матеріалів повинні бути виконані певні вимоги щодо відбору об'єктів для дослідження й поводження з речовими доказами, чітко сформульовано завдання експерту, проведено збір необхідних порівняльних матеріалів, збір інформації, необхідної для проведення експертизи.

До власних (безпосередніх) об'єктів почеркознавчих досліджень відносять рукописні тексти, змістовна сторона яких зафіксована за допомогою буквених (або) цифрових позначень; підписи, які відображають прізвище (ім'я, по-батькові) особи у вигляді букв (та) умовних письмових знаків та мають посвідчувальне призначення; короткі записи, зафіксовані за допомогою одного або декількох слів, наприклад резолюція на документі виконана службовою особою тощо.

У слідчій і судовій практиці при розслідуванні корупційних кримінальних правопорушень нерідко зустрічаються випадки, коли для підтвердження факту позики видаються розписки. При пред'явленні таких розписок підозрюваним встановлюється, що підписи на розписках виконані тими ж особами від імені яких вони

значаться, а сам змістовний текст або його частина, за їхніми свідченнями, виконані не ними, а були дописані іншими особами (наприклад, сума прописом, окремі цифри).

Питання про виконання кількох текстів чи підписів однією особою може бути поставлено і в тих випадках, коли слідчому (при відсутності підозрюваної особи) необхідно встановити, що одна особа є виконавцем всіх текстів анонімних листів або підписів від імені вигаданих осіб. Слідчий або суд, призначаючи експертизу почерку в подібних випадках, може винести на вирішення експерта питання про виконання тексту однією особою або різними особами.

У деяких випадках в якості одного із завдань судово-почеркознавчого дослідження, яке ставлять перед експертом, є встановлення факту дописки слова або фрази до тексту, цифри до числа тощо. Зазначене завдання може бути поставлено в разі, коли питання про виконання окремих фрагментів тексту певною особою не викликає сумнівів. Однак слідчого або суд цікавить питання одночасності виконання досліджуваних записів. Наприклад, для справи може мати суттєве значення встановлення, чи виконаний весь рукописний текст у накладній в один і той же час, або деякі з найменувань товарів були дописані після написання основного тексту. Зазвичай, це завдання вирішується комплексним дослідженням із застосуванням методики як почеркознавчої експертизи, так і технічної експертизи документів.

Особливістю призначення почеркознавчих експертиз рукописних текстів є представлення експерту оригіналів документів. Для їх ефективного проведення слідчий зобов'язаний надати експерту максимально можливу кількість вільних, умовно-вільних та експериментальних зразків почерку (цифрових записів, підписів) осіб, які підлягають ідентифікації. У їх кваліфікованому відборі може надати допомогу залучений в якості спеціаліста експерт-почеркознавець.

Водночас, призначення судово-почеркознавчої експертизи під час розслідування корупційного кримінального правопорушення, завдання, що уповноважений суб'єкт доказування запланував досягнути, види та кількість запитань залежить від багатьох чинників – сфери діяльності установи, підприємства або закладу, в якому виявлені корупційні правопорушення, предмета посягання, конкретних його об'єктів, способу вчинення діяння, слідової картини злочину, характеристики особи злочинця, інших обставин, що впливають на необхідність використання спеціальних знань експерта-почеркознавця.